

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

બલદેવ સિંહ અને અન્યો. વગેરે

વિરૂદ્ધ

મનોહર સિંઘ અને અન્ય. વગેરે.

ઓગસ્ટ ૩, ૨૦૦૬

[ડો. એ.આર. લક્ષ્મણન, ન્યાયમૂર્તિશ્રી અને તરૂન ચેટરજી, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮:

ઓર્ડર ૬, નિયમ ૧૭ --- પ્લીડિંગ્સમાં સુધારો ---શાસન સિદ્ધાંતો
--- વાદીએ દાવો દાખલ કર્યો કે તે દાવો મિલકતના માલિક અને કબજામાં છે,
જેમાં આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે તેના માતાપિતાના નામે કરવામાં આવેલા
વેચાણ દસ્તાવેજો બેનામી વ્યવહારો હતા --- પ્રતિવાદીઓએ તેમનું લેખિત

નિવેદન દાખલ કર્યું જેમાં દાવો મિલકત વેચવાનો કોઈ કરાર થયો હોવાનો
ઈનકાર કરવામાં આવ્યો હતો અથવા દાવો મિલકત વાદીની માલિકીની અને
કબજામાં હતી --- પ્રતિવાદીઓએ લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટે અરજી
દાખલ કરી હતી જેમાં આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે દાવો મર્યાદા દ્વારા
પ્રતિબંધિત હતો, પક્ષકારોના પિતા પાસે દાવો મિલકતની વેચાણ કિંમત
ચૂકવવા માટે પૂરતી આવક હતી અને તેમના માતાપિતાના મૃત્યુ પર દાવો
મિલકતના સંદર્ભમાં વાદી અને પ્રતિવાદીઓના નામ સમાન હિસ્સામાં બદલાયા
હતા --- હાઈકોર્ટ તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટે સુધારા માટેની અરજી ફગાવી દીધી હતી
--- ની ચોકસાઈ --- ઠરાવ્યું:

અરજીઓમાં સુધારાને મંજૂરી આપવા માટે કોર્ટને વ્યાપક સત્તા અને
અબાધિત વિવેકાધિકાર આપવામાં આવ્યો છે --- જ્યાં સુધી બીજી બાજુ
ગંભીર અન્યાય અથવા ભરપાઈ ન થઈ શકે તેવું નુકસાન ન થાય ત્યાં સુધી
અરજીઓમાં સુધારાની વિનંતી મંજૂર કરવામાં અદાલતો અત્યંત ઉદાર હોવી
જોઈએ --- દાવા અરજીમાં સુધારો અને લેખિત નિવેદનમાં સુધારો જરૂરી રીતે
સમાન સિદ્ધાંત દ્વારા સંચાલિત નથી --- તેથી, અદાલતોએ દાવા અરજી
કરતાં લેખિત નિવેદનમાં સુધારાને મંજૂરી આપવામાં વધુ ઉદાર હોવા જોઈએ
--- લેખિત નિવેદનમાં પ્રતિવાદીઓ દ્વારા અસંગત અરજીઓ ઉઠાવી શકાય

છે, જોકે દાવા અરજીના કિસ્સામાં તે માન્ય ન હોઈ શકે --- સુધારાને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

શબ્દો અને વાક્યો:

"અદાલતી કાર્યવાહીની શરૂઆત "----નો અર્થ----સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ ના આદેશ ૬, નિંચમ ૧૭ ની જોગવાઈના સદર્ભમાં.

વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ એ જાહેરાત માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો કે તે દાવો મિલકતનો માલિક છે અને તેના કબજામાં છે અને આરોપ લગાવ્યો હતો કે તેના માતાપિતાના નામે ચલાવવામાં આવેલા વેચાણ કાર્યો બેનામી વ્યવહારો હતા.અપીલકર્તાઓ/પ્રતિવાદીઓએ તેમના લેખિત નિવેદનને નકારી કાઢ્યું હતું કે દાવાની મિલકત વેચવા માટે કોઈ કરાર થયો હતો અથવા દાવાની મિલકત વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ ની માલિકી અને માલિકીની હતી.

દાવો પડતર હતો તે દરમિયાન, અપીલકર્તાઓ/પ્રતિવાદીઓએ લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવા માટે અરજી દાખલ કરી હતી જેમાં આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે દાવો મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત હતો, પક્ષકારોના પિતા પાસે દાવાની મિલકતની વેચાણ કિંમત ચૂકવવા માટે પૂરતી આવક હતી અને તેમના

માતાપિતાના મૃત્યુ પર વાદી અને પ્રતિવાદીઓના નામ દાવાની મિલકતના સંદર્ભમાં સમાન શેરમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવ્યા હતા. હાઈકોર્ટ તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટે લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની અરજીને ફગાવી દીધી હતી. એટલે અપીલ કરવામાં આવી છે.

કોર્ટ સમક્ષ નીચેનો પ્રશ્ન ઊભો થયો:

લેખિત નિવેદનમાં માંગવામાં આવેલા સુધારાને, કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, મંજૂરી આપવી જોઈતી હતી કે નહીં?

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ:૧.તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે અદાલતોએ પ્લીડિંગ્સમાં સુધારો કરવાની વિનંતી મંજૂર કરવામાં અત્યંત ઉદાર બનવું જોઈએ સિવાય કે બીજા પક્ષને ગંભીર અન્યાય અથવા ભરપાઈ ન કરી શકાય તેવું નુકસાન થાય.[૨૬૩-જી-એચ]

મા શ્રે મ્યા વિ. મોંગ મો હનોંગ, એ.આઈ.આર. (૧૯૨૨) પી.સી. ૨૪૯, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨. સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ ના ઓર્ડર ૬ નિયમ ૧૭ હેઠળ કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, એ વાતમાં શંકા કરી શકાય નહીં કે કોર્ટને વ્યાપક સત્તા અને અબાધિત વિવેકાધિકાર આપવામાં આવ્યો છે કે તે પક્ષકારને એવી રીતે અને એવી શરતો પર અરજીઓમાં સુધારો કરવાની મંજૂરી આપે જે કોર્ટને વાજબી અને યોગ્ય લાગે. સુધારા માટેની વિનંતી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, એ પણ ધ્યાનમાં રાખવું જરૂરી રહેશે કે જો અદાલતને લાગે કે દાવાના નિકાલમાં વિલંબ ટાળી શકાય છે અને દાવાનો ઝડપથી નિકાલ કરી શકાય છે તો તે પ્લીડિંગ્સમાં સુધારાની મંજૂરી આપશે. [૨૬૪-૬]

૩.૧. અપીલકર્તાઓ દ્વારા વધારાના બચાવ તરીકે મર્યાદાની અરજીને ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાય છે. તદનુસાર, મર્યાદાની વધારાની અરજી રજૂ કરતા લેખિત નિવેદનમાં સુધારાને શા માટે મંજૂરી આપી શકાતી નથી તેનું કોઈ કારણ નથી.

રાગુ થિલાક ડી. જહોન વિ. એસ. રાયપ્પન, [૨૦૦૧] ૨ એસ.સી.સી ૪૭૨, તેના પર આધાર રાખ્યો હતો.

૩.૨. આગળનો પ્રશ્ન એ છે કે જો આવા સુધારાને મંજૂરી આપવામાં આવે, તો કરવામાં આવેલા અમુક પ્રવેશોને દૂર કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે જે

કાયદામાં સ્વીકાર્ય નથી.પરંતુ અપીલકર્તાઓની એવી કોઈ કબૂલાત નથી કે જેને લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરીને પાછી ખેંચવાની માંગ કરવામાં આવી હોય.
[૨૬૫-એફ-એચ]

૩.૩.લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવા માટેની અરજીમાં માલિકીની વૈકલ્પિક અરજીનો સમાવેશ કરીને લેખિત નિવેદનમાં સુધારાની મંજૂરી આપવા માટે કોર્ટની સત્તાઓ પૂરતી વ્યાપક છે.તે સિવાય, સુધારા માટેની અરજીમાં જણાવેલી હકીકતો હકીકતમાં બચાવ કેસનો વિસ્તાર હતો.જો પુરાવા તેમજ લેખિત નિવેદનમાં થોડો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હોય, તો પણ પક્ષકારો માટે લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવા માટે અરજી દાખલ કરીને તે સમજાવવા માટે ખુલ્લું હતું.
[૨૬૬-ડી-એફ]

એસ્ટ્રાલા રબર વિ. દાસ એસ્ટેટ (પી) લિમિટેડ, [૨૦૦૧] ૮ એસસીસી ૯૭ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૪.૧.હવે તે સારી રીતે નક્કી થઈ ગયું છે કે દાવામાં સુધારો અને લેખિત નિવેદનમાં સુધારો એ જ સિદ્ધાંત દ્વારા સંચાલિત થાય તે જરૂરી નથી.તે સાચું છે કે કેટલાક સામાન્ય સિદ્ધાંતો ચોક્કસપણે બંને માટે સામાન્ય છે, પરંતુ વાદીને તેની પ્લીડિંગ્સમાં સુધારો કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી જેથી તે તેના

કાર્યવાહીના કારણને ભૌતિક રીતે બદલી શકે અથવા તેના દાવાની પ્રકૃતિને બદલી શકે અથવા લેખિત નિવેદનના સુધારાને લગતા કાયદામાં કોઈ સમકક્ષ ન હોય.સંરક્ષણનો નવો આધાર ઉમેરવો અથવા બદલવો અથવા સંરક્ષણમાં ફેરફાર કરવો એ કાર્યવાહીના નવા કારણને ઉમેરવા, બદલવા અથવા બદલવા જેવી જ સમસ્યા ઉભી કરતું નથી.તદનુસાર, લેખિત નિવેદનમાં સુધારાના કિસ્સામાં, અદાલતો દાવા અરજી કરતાં લેખિત નિવેદનમાં સુધારાને મંજૂરી આપવામાં વધુ ઉદાર બનવાનું વલણ ધરાવે છે અને પૂર્વગ્રહનો પ્રશ્ન પછીના કેસની સરખામણીમાં પહેલામાં સમાન કઠોરતા સાથે કામ કરે તેવી શક્યતા ઓછી છે.
[૨૬૭-બી-ડી]

જ.ર.પ્રતિવાદીઓ દ્વારા લેખિત નિવેદનમાં અસંગત પ્લીડિંગ્સ કરી શકાય છે, જો કે તે દાવાના કિસ્સામાં સ્વીકાર્ય ન પણ હોઈ શકે.[૨૬૭-ઇ-એફ]

મેસર્સ મોટી સ્પિનિંગ એન્ડ વીવિંગ મિલ્સ કંપની. લિમિટેડ વિ. મેસર્સ. લાધા રામ એન્ડ કંપની, (૧૯૭૬) ૪ એસસીસી ૩૨૦ પર આધાર રાખ્યો હતો.

પ. આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ના પરંતુકમાં ઉપયોગમાં લેવાતી સુનાવણીની શરૂઆતને મર્યાદિત અર્થમાં સમજવી જોઈએ, જેનો અર્થ થાય છે દાવાની અંતિમ સુનાવણી, સાક્ષીઓની તપાસ, દસ્તાવેજો દાખલ કરવા અને

પ્લીડિંગ્સને સંબોધવી.પક્ષોએ હજુ તેમના દસ્તાવેજો દાખલ કરવાના હોવાથી, આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીને નકારી કાઢવાનું કોઈ કારણ નથી, જે અદાલતને કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે લેખિત નિવેદનમાં સુધારાની મંજૂરી આપવા માટે વ્યાપક સત્તા અને નિરંકુશ વિવેકબુદ્ધિ પ્રદાન કરે છે.[૨૬૮-એ-બી]

સિવિલ રિવિઝન નં.૧૭૫૦-૧૫૭૨/૨૦૦૫ માં ચંદીગઢ ખાતે પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટનં. તા.૦૭/૦૪/૨૦૦૫ નાં આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા તરફે નીદેશ ગુપ્તા અને એસ. જનાની.

પ્રતિવાદીઓ તરફે ઓ.પી. અગ્રવાલ, સુદામા ઓઝા, માયા રાવ અને અનુરાગ કુમાર.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

તરુણ ચેટર્જી, પરવાનગી આપવામાં આવી છે.

એડિશનલ સિવિલ જજ (સિનિયર ડિવિઝન), નવાંશહર, પંજાબ અને હરિયાણા દ્વારા પસાર કરાયેલ લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીને નકારી કાઢવાનો અને પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના વિદ્વાન ન્યાયાધીશ દ્વારા સમર્થન આપતો આદેશ હવે આ અદાલત સમક્ષ પડકાર હેઠળ છે, જેમાં પ્રતિવાદીઓ/અપીલકર્તાઓના કહેવા પર ભારતના બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ વિશેષ રજા અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં અહીં પ્રતિવાદી નંબર ૨ સિવાય.

વાદી/પ્રતિવાદી નંબર ૧ (મનોહર સિંહ) દ્વારા દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે કે તે ૪૦ કનાલ અને ૧૫ મેલ્સનો માલિક છે અને તેના કબજામાં છે, જેમાં ખ.નં.૧૬ (૮-૦), ૧૭ (૮-૦), ૧૯ (૮-૦), ૨૦/૧ (૭-૪), ૨૫/૧ (૧-૧૧) નો સમાવેશ થાય છે.(ત્યારબાદ તેને "દાવાની મિલકત" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે).

વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ દ્વારા સ્થાપિત કેસ એ હતો કે ૨૪.૬.૧૯૬૮ અને ૨૫.૬.૧૯૬૮ ના રોજ તેના માતાપિતાના નામે કરવામાં આવેલા વેચાણ દસ્તાવેજ બેનામી વ્યવહારો હતા અને વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ તેના વાસ્તવિક માલિક હતા કારણ કે તેના માતાપિતા પાસે દાવાની મિલકતના અવેજના પૈસા ચૂકવવા માટે પૈસા નહોતા અને વેચાણ દસ્તાવેજ વેચાણ માટેના મૌખિક કરાર

અનુસાર કરવામાં આવ્યા હતા જે ફક્ત વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.અપીલકર્તાઓ હાજર થયા અને અન્ય બાબતોની સાથે તેમનું લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું, જેમાં દાવો કરાયેલી મિલકત વેચવા માટે કોઈ કરાર થયો હોવાનો અથવા દાવો કરાયેલી મિલકતની માલિકી અને માલિકી વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ પાસે હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.લેખિત નિવેદનમાં એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે પ્રતિવાદી નં.૧/ અપીલકર્તા નં.૧ વાસ્તવિક માલિક છે અને દાવાની મિલકતનો કબજો ધરાવે છે કારણ કે તે ભારતમાં સતત કોઈના પણ વિશ્લેષ વિના ભીન ગામમાં રહેતો હતો જ્યારે વાદી કેનેડામાં કાયમી ધોરણે રહે છે.દાવાની પેન્ટિંગતા દરમિયાન, અપીલકર્તાઓ દ્વારા લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવા માટે અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં સુધારો માંગવામાં આવ્યો હતો જેમાં એવો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે દાવો મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત હતો અને વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ પાસે દાવાની મિલકતની વેચાણ કિંમત ચૂકવવા માટે પૈસા નહોતા, અને પક્ષકારોના પિતા, જે કેન્દ્ર સરકારમાં ફોરમેન તરીકે સેવા આપતા હતા અને તેમની માતા પાસે દાવાની મિલકતની વેચાણ કિંમત ચૂકવવા માટે પૂરતી આવક હતી અને તેમના માતાપિતાના મૃત્યુ પર દાવાની મિલકતના સંદર્ભમાં વાદી અને પ્રતિવાદીઓના નામ સમાન હિસ્સામાં બદલી દેવામાં આવ્યા હતા.તદનુસાર, પ્રતિવાદીઓ/અપીલકર્તાઓએ અગાઉ અહીં દર્શાવેલ રીતે લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની માંગ કરી હતી.લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીમાં

વધુમાં એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે માંગવામાં આવેલ સુધારો હકીકતમાં લેખિત નિવેદનમાં કરવામાં આવેલા કેસનો વિસ્તાર હતો. હાઈકોર્ટ તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટ લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની અરજીને ફગાવી દીધી હતી.

લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીને નકારી કાઢવાના આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ, આ વિશેષ રજા અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે, જે રજા મંજૂર કરવા પર પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલની હાજરીમાં સાંભળવામાં આવી હતી.

અમે પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલને આ પ્રશ્ન પર વિગતવાર સાંભળ્યું છે કે શું લેખિત નિવેદનમાં માંગવામાં આવેલા સુધારાને, વર્તમાન કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, મંજૂરી આપવી જોઈએ કે નહીં.

આપણે આપણા નિર્ણય માટે આ પ્રશ્નને લઈએ તે પહેલાં, આપણે પ્લીડિંગ્સમાં સુધારાને મંજૂરી આપવા માટે સંચાલિત કરવાના કેટલાક સિદ્ધાંતો પર વિચાર કરવો જોઈએ.

આ અદાલત તેમજ ભારતની ઉચ્ચ અદાલતોના વિવિધ નિર્ણયો દ્વારા સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં સુધી અન્ય પક્ષને ગંભીર અન્યાય અથવા ભરપાઈ ન કરી શકાય તેવું નુકસાન ન થાય ત્યાં સુધી અદાલતોએ

પ્લીડિંગ્સમાં સુધારો કરવાની વિનંતી મંજૂર કરવામાં અત્યંત ઉદાર બનવું જોઈએ.આ સંબંધમાં, મા શ્વે મ્યા વિરુદ્ધ મોંગ મો હનાંગ (એ. આઈ. આર. ૧૯૨૨ પી. સી. ૨૪૯) માં પ્રિવી કાઉન્સિલના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપી શકાય છે, જેમાં પ્રિવી કાઉન્સિલે અવલોકન કર્યું હતું:

"અદાલતોના તમામ નિયમો ન્યાયના યોગ્ય વહીવટને સુરક્ષિત કરવાના હેતુથી જોગવાઈઓ સિવાય બીજું કંઈ નથી અને તેથી, તે જરૂરી છે કે તેમને સેવા આપવા માટે અને તે હેતુને ગોણ બનાવવા જોઈએ, જેથી સુધારાની સંપૂર્ણ સત્તાઓનો આનંદ માણવો આવશ્યક છે અને હંમેશા તેનો ઉદારતાથી ઉપયોગ થવો જોઈએ, પરંતુ તેમ છતાં કાર્યવાહીના એક વિશિષ્ટ કારણને બીજા માટે બદલવામાં સક્ષમ બનાવવા માટે હજી સુધી કોઈ સત્તા આપવામાં આવી નથી, ન તો દાવાના વિષયમાં સુધારા દ્વારા ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે.

આ સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને, ચાલો હવે આપણે પ્લીડિંગ્સના સુધારાને લગતી જોગવાઈઓ પર વિચાર કરીએ.સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ પ્લીડિંગ્સના સુધારા સાથે સંબંધિત છે, જેમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે કોર્ટ કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે કોઈ પણ પક્ષને તેની પ્લીડિંગ્સમાં ન્યાયી હોય તેવી રીતે અને શરતો પર ફેરફાર અથવા સુધારો કરવાની મંજૂરી આપી શકે

છે અને પક્ષો વચ્ચેના વિવાદમાં વાસ્તવિક પ્રશ્નો નક્કી કરવાના હેતુસર જરૂરી હોય તેવા તમામ સુધારા કરવામાં આવશે.આ જોગવાઈનું ખાલી અવલોકન, તે સ્પષ્ટ છે કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ માં બે ભાગોનો સમાવેશ થાય છે.પ્રથમ ભાગ એ છે કે કોર્ટ કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે કોઈ પણ પક્ષને તેની પ્લીડિંગ્સમાં સુધારો કરવાની મંજૂરી આપી શકે છે અને બીજો ભાગ એ છે કે પક્ષકારો વચ્ચે ઉઠાવવામાં આવેલા વાસ્તવિક વિવાદોને નક્કી કરવાના હેતુસર આવો સુધારો કરવામાં આવશે.તેથી, સી. પી. સી. ના આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ હેઠળ કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને તેમાં શંકા કરી શકાતી નથી કે અદાલતને પક્ષકારને પ્લીડિંગ્સમાં એવી રીતે અને શરતો પર સુધારાની મંજૂરી આપવા માટે વ્યાપક સત્તા અને નિરંકુશ વિવેકબુદ્ધિ આપવામાં આવી છે જે અદાલતને ન્યાયી અને યોગ્ય લાગે છે.સુધારા માટેની વિનંતી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, એ પણ ધ્યાનમાં રાખવું જરૂરી રહેશે કે જો અદાલતને લાગે કે દાવાના નિકાલમાં વિલંબ ટાળી શકાય છે અને દાવાનો ઝડપથી નિકાલ કરી શકાય છે તો અદાલત પ્લેડિંગમાં સુધારાની મંજૂરી આપશે.કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર (સુધારો) અધિનિયમ, ૨૦૦૨ દ્વારા આદેશ ૬ નિયમ ૧૭માં એક પરંતુક ઉમેરવામાં આવી છે જે અદાલતોને કોઈપણ પક્ષની પ્લીડિંગ્સમાં સુધારાની મંજૂરી આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, જો સુધારા માટે અરજી દાખલ કરતી વખતે, સુનાવણી પહેલેથી જ શરૂ થઈ ગઈ હોય.જો કે, કોર્ટ સુધારાની મંજૂરી આપી શકે છે જો તેને સંતોષ થાય કે યોગ્ય ખંત હોવા છતાં, પક્ષ

સુનાવણી શરૂ થાય તે પહેલાં આ મુદ્દો ઉઠાવી શક્યો ન હોત.જ્યાં સુધી સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ ની જોગવાઈનો સબંધ છે, અમે તેની સાથે પછીથી વ્યવહાર કરીશું.

આ સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, હવે આપણે વિચાર કરીએ કે અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની અરજીને નકારી કાઢવામાં ઉચ્ચ અદાલત તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટ ભૂલ કરી હતી કે કેમ.

લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીને નકારી કાઢવાના આદેશનો સ્પષ્ટ અભ્યાસ સૂચવે છે કે લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીને નકારી કાઢતી વખતે, ઉચ્ચ અદાલત તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટ મુખ્યત્વે ત્રણ આધારો પર તેમના નિર્ણયોને આધારે ચુકાદો આપ્યો હતો.પ્રથમ આધાર એ હતો કે અપીલકર્તાઓએ લેખિત નિવેદનમાં ચોક્કસ સ્વીકાર કર્યો હોવાથી, તેના સુધારાને અપીલકર્તાઓને તેમાં કરેલા સ્વીકારને પાછો ખેંચવાની મંજૂરી આપવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.બીજું, લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરીને મર્યાદાનો પ્રશ્ન ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી અને છેલ્લે લેખિત નિવેદનમાં અસંગત અરજીઓને પણ તેના સુધારાની માંગ કરીને ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.

લેખિત નિવેદનના સુધારાને નકારવાના બીજા કારણની વાત કરીએ તો, અમે રાગુ થિલક ડી.જોન વિરુદ્ધ એસ.રાયપ્પન અને અન્ય [(૨૦૦૧) ૨ /એસ.સી.સી ૪૭૨] ના કેસમાં આ કોર્ટના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને વિગતવાર તપાસ કરવાનું પસંદ કરતા નથી.ફકરા ૬ માં, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું:

"જો ઉપરોક્ત પરીક્ષણ તાત્કાલિક કેસમાં લાગુ કરવામાં આવે, તો માંગવામાં આવેલા સુધારાને નકારી શકાય નહીં.સુધારાને મંજૂરી આપવાનો મુખ્ય હેતુ મુકદ્દમાને ઘટાડવાનો છે.સુધારાના માધ્યમથી માંગવામાં આવેલી રાહતને સમય દ્વારા પ્રતિબંધિત કરવામાં આવી હતી તેવી અરજી કેસના સંજોગોમાં દલીલપાત્ર છે, જે દાવાના પરિચ્છેદ ૮ (એ) થી ૮ (એફ) માં કરવામાં આવેલા દાવાઓના અવલોકનથી સ્પષ્ટ થાય છે, જેને સુધારાના માધ્યમથી સામેલ કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી.અમને લાગે છે કે કેસના સંજોગોમાં મર્યાદાની અરજીને વિવાદિત કરવાની વિનંતી કરેલા સુધારાને મંજૂરી આપ્યા પછી મુદ્દાનો વિષય બનાવી શકાય છે.

(રેખાંકિત કરવું આપણું છે)

આ નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, એવું કહી શકાય કે અપીલકર્તાઓ દ્વારા વધારાના બચાવ તરીકે મર્યાદાની અરજીને ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાય છે.તદનુસાર, અમને કોઈ કારણ દેખાતું નથી કે શા માટે મર્યાદાની વધારાની અરજી રજૂ કરતા લેખિત નિવેદનમાં સુધારાને મંજૂરી આપી શકાતી નથી.આગળનો પ્રશ્ન એ છે કે જો આવા સુધારાને મંજૂરી આપવામાં આવે, તો કરવામાં આવેલા અમુક પ્રવેશોને દૂર કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે જે કાયદામાં સ્વીકાર્ય નથી.અમે લેખિત નિવેદનમાં આપેલા નિવેદનો તેમજ લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટે અરજીમાં માંગવામાં આવેલા સુધારાની તપાસ કરી લીધી છે.લેખિત નિવેદન અને લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીને ઊંડાણપૂર્વક જોયા પછી, અમને અપીલકર્તાઓની એવી કોઈ કબૂલાત મળતી નથી કે જેને લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરીને પાછી ખેંચવાની માંગ કરવામાં આવી હતી.

અહીં અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ દ્વારા સ્થાપિત કેસ એ હતો કે તેના માતા-પિતા પાસે દાવાની મિલકત ખરીદવા માટે પૈસા ન હતા અને તે વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ હતો જેણે વળતરની રકમ ચૂકવી હતી.લેખિત નિવેદનમાં, આ હકીકતને નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને વધુમાં લેખિત નિવેદનમાં ભારપૂર્વક જણાવવામાં આવ્યું હતું કે દાવાની મિલકત હકીકતમાં તેમના માતાપિતા દ્વારા ખરીદવામાં આવી હતી અને તેમની પોતાની પૂરતી આવક હતી.લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું

કે વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ પાસે દાવાની મિલકતના વળતરની રકમ ચૂકવવા માટે કોઈ આવક નથી અને હકીકતમાં વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ ના માતા-પિતા પાસે વેચાણ કિંમત ચૂકવવા માટે પૂરતી આવક છે.સુધારા માટેની અરજીમાં માત્ર એ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે તેમના માતાપિતાના મૃત્યુ પછી, દાવાની મિલકતને વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ અને પ્રતિવાદીઓના સંયુક્ત નામોમાં સમાન હિસ્સામાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવી હતી.તેથી, લેખિત નિવેદનમાં કરવામાં આવેલા અમુક સ્વીકારો પાછા ખેંચવાની માંગ કરવામાં આવી હતી કે કેમ તે પ્રશ્ન સંબંધિત છે, આપણે જોઈએ છીએ કે, અહીં અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, લેખિત નિવેદનમાં એવી કોઈ સ્વીકારોક્તિ નહોતી કે જેમાંથી એવું કહી શકાય કે લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટે અરજી દાખલ કરીને, અપીલકર્તાઓએ આવા સ્વીકારને પાછો ખેંચવાની માંગ કરી હતી.તે મૂળ લેખિત નિવેદનમાં સાચું છે, એક નિવેદન આપવામાં આવ્યું છે કે તે પ્રતિવાદી નં.૧/અપીલકર્તા નં.૧ માલિક છે અને દાવાની મિલકતનો સતત કબજો ધરાવે છે પરંતુ અમારા મતે, લેખિત નિવેદનના સુધારા માટેની અરજીમાં માલિકીની વૈકલ્પિક અરજીનો સમાવેશ કરીને લેખિત નિવેદનમાં સુધારાની મંજૂરી આપવા માટે કોર્ટની સત્તાઓ પૂરતી વ્યાપક છે.તે સિવાય, અમારા મતે, સુધારા માટેની અરજીમાં જણાવેલી હકીકતો હકીકતમાં બચાવ કેસનો વિસ્તાર હતો.તદનુસાર, અમારો મત છે કે ઉચ્ચ અદાલત તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટે લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીને આ આધાર પર નકારી કાઢવામાં ભૂલ કરી હતી કે જો આવા સુધારાને મંજૂરી આપવામાં આવી હોય, તો

તે પ્રતિવાદીઓ/અપીલકર્તાઓ દ્વારા તેમના લેખિત નિવેદનમાં કરવામાં આવેલી કેટલીક કબૂલાતને દૂર કરશે.તે સિવાય, એસ્ટ્રાલા રબર વિ. દાસ એસ્ટેટ (પી) લિમિટેડ [(૨૦૦૧) ૮ એસ. સી. સી. ૯૭] ના કેસમાં, આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે પુરાવા તેમજ લેખિત નિવેદનમાં કેટલાક સ્વીકારો હોવા છતાં, લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવા માટે અરજી દાખલ કરીને પક્ષકારો માટે તે સમજાવવા માટે હજુ પણ ખુલ્લું છે.આ ઉપરાંત, લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટે અરજી દાખલ કરવામાં માત્ર ત્રણ વર્ષનો વિલંબ એ અસ્વીકાર માટેનો આધાર ન હોઈ શકે, જ્યારે વાદી/પ્રતિવાદી નં.૧ ને કોઈ ગંભીર પૂર્વગ્રહ ન હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું હોય જેથી કોઈ ઉપાર્જિત અધિકાર છીનવી શકાય.

હવે આપણે છેલ્લો આધાર લઈએ કે જેના પર લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની અરજી હાઈકોર્ટ તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી.અસ્વીકાર એ આધાર પર કરવામાં આવ્યો હતો કે અસંગત અરજી લેવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.અમે હાઈકોર્ટ તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા અસ્વીકારના આધારની પ્રશંસા કરવામાં અસમર્થ છીએ.પ્લીડિંગ્સ અને લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનોને જોયા પછી, અમે સમજી શકતા નથી કે લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવા માટેની તેમની અરજીમાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા કેવી રીતે અસંગત અરજી લેવામાં આવી હોવાનું કહી શકાય, સિવાય કે દાવો મિલકતની સંયુક્ત માલિકી અંગે લેખિત નિવેદનમાં

સુધારો કરવા માટેની અરજીમાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા લેવામાં આવેલી અરજી.તદનુસાર, હકીકતો પર, અમે સંતુષ્ટ નથી કે લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીને આ આધાર પર પણ નકારી શકાય છે.તે સિવાય, હવે તે સારી રીતે નક્કી થઈ ગયું છે કે દાવામાં સુધારો અને લેખિત નિવેદનમાં સુધારો ચોક્કસપણે સમાન સિદ્ધાંત દ્વારા સંચાલિત નથી.તે સાચું છે કે કેટલાક સામાન્ય સિદ્ધાંતો ચોક્કસપણે બંને માટે સામાન્ય છે, પરંતુ નિયમો કે જે વાદીને તેની પ્લીડિંગ્સમાં સુધારો કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી જેથી તે તેના કાર્યવાહીના કારણને ભૌતિક રીતે બદલી શકે અથવા તેના દાવાની પ્રકૃતિને બદલી શકે અથવા લેખિત નિવેદનના સુધારાને લગતા કાયદામાં કોઈ સમકક્ષ ન હોય.સંરક્ષણનો નવો આધાર ઉમેરવો અથવા સંરક્ષણને બદલવું અથવા બદલવું એ કાર્યવાહીના નવા કારણને ઉમેરવા, બદલવા અથવા બદલવા જેવી જ સમસ્યા ઉભી કરતું નથી.તદનુસાર, લેખિત નિવેદનમાં સુધારાના કિસ્સામાં, અદાલતો દાવા અરજી કરતાં લેખિત નિવેદનમાં સુધારાને મંજૂરી આપવામાં વધુ ઉદાર બનવાનું વલણ ધરાવે છે અને પૂર્વગ્રહનો પ્રશ્ન પછીના કેસની સરખામણીમાં પહેલામાં સમાન કઠોરતા સાથે કામ કરે તેવી શક્યતા ઓછી છે.

આ સ્થિતિ હોવાથી, અમારો મત છે કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા લેખિત નિવેદનમાં અસંગત અરજીઓ કરી શકાય છે, જો કે તે દાવાના કિસ્સામાં સ્વીકાર્ય ન પણ હોઈ શકે.મેસર્સ મોટી સ્પિનિંગ એન્ડ વીવિંગ મિલ્સ કંપની લિ. અને

અન્ય વી. મેસર્સ લાધા રામ એન્ડ કંપની. [(૧૯૭૬) ૪ એસ. સી. સી. ૩૨૦],ના કિસ્સામાં આ અદાલત દ્વારા આ સિદ્ધાંતને સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યો છે જેમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે લેખિત નિવેદનમાં અસંગત અથવા વૈકલ્પિક અરજીઓ કરી શકાય છે.તદનુસાર, ઉચ્ચ અદાલત અને ટ્રાયલ કોર્ટે એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી હતી કે પ્રતિવાદીઓ/અપીલકર્તાઓને તેમના બચાવમાં અસંગત અરજીઓ કરવાની મંજૂરી નથી.

અમે આ આદેશ સાથે ભાગ લઈએ તે પહેલાં, અમે એ પણ જોઈ શકીએ છીએ કે સી. પી. સી. ના આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ ની જોગવાઈ પૂરી પાડે છે કે જ્યારે દાવાની સુનાવણી શરૂ થઈ ગઈ હોય ત્યારે પ્લીડિંગ્સમાં સુધારાની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં.આ કારણોસર, અમે રેકૉર્ડની તપાસ કરી છે અને શોધી કાઢ્યું છે કે હકીકતમાં, સુનાવણી હજુ શરૂ થઈ નથી.દસ્તાવેજો પરથી એવું લાગે છે કે પક્ષકારોએ હજુ સુધી દાવામાં તેમના દસ્તાવેજો પુરાવા દાખલ કર્યા નથી.રેકૉર્ડ પરથી એવું પણ જણાય છે કે હાઈકોર્ટ અને ટ્રાયલ કોર્ટે જે તારણ કાઢ્યું છે તે મુજબ દાવો નિષ્કર્ષની ધાર પર ન હતો.તે ઉપરાંત, સિવિલ પ્રોસિજર કોડમાં આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ની જોગવાઈમાં ઉપયોગમાં લેવાતી સુનાવણીની શરૂઆતને મર્યાદિત અર્થમાં સમજવી જોઈએ, જેનો અર્થ થાય છે દાવાની અંતિમ સુનાવણી, સાક્ષીઓની તપાસ, દસ્તાવેજો દાખલ કરવા અને પ્લીડિંગ્સને સંબોધવી.અહીં નોંધ્યું છે તેમ, પક્ષોએ હજુ સુધી તેમના દસ્તાવેજો દાખલ કર્યા

નથી, અમને સી. પી. સી. ના આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીને નકારી કાઢવાનું કોઈ કારણ દેખાતું નથી, જે કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે લેખિત નિવેદનમાં સુધારાની મંજૂરી આપવા માટે કોર્ટને વ્યાપક સત્તા અને નિરંકુશ વિવેકબુદ્ધિ પ્રદાન કરે છે.

ઉપરોક્ત કારણોસર, અમારું માનવું છે કે ઉચ્ચ અદાલત તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટ લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીને નકારી કાઢવામાં ભૂલ કરી છે.તદનુસાર, હાઈકોર્ટ અને ટ્રાયલ કોર્ટના આદેશોને રદ કરવામાં આવે છે, લેખિત નિવેદનમાં સુધારા માટેની અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.પ્રતિવાદીઓ/અપીલકર્તાઓને ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ સકારાત્મક રીતે આ આદેશ રજૂ કરવાની તારીખથી એક મહિનાના સમયગાળાની અંદર સુધારેલું લેખિત નિવેદન દાખલ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.આ કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે ટ્રાયલ કોર્ટને આ આદેશની જાણની તારીખથી એક વર્ષના સમયગાળાની અંદર દાવાનો નિકાલ કરવાનો નિર્દેશ આપીએ છીએ.અપીલની મંજૂરી છે.ખર્ચ અંગે કોઈ ઓર્ડર આપવામાં આવશે નહીં.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====